

Seria IIIIT Cărți-pe-scurt este o colecție valoroasă de publicații-cheie a Institutului, scrisă sub formă condensată, concepută pentru a oferi cititorilor o înțelegere de bază a conținutul principal al originalului.

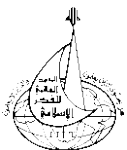
Nevoia de a contesta stereotipul negativ al vălului ca fiind opresiv este urgentă. Acest lucru este în mintea multor oameni, iar dezbaterile privind purtarea sau delăsarea vălului a devenit și mai incitantă de când transmisiile mass-media echivalează vălul cu înapoierea musulmană și barbaritatea. Această lucrare se concentrează pe viziunea popular-cultural occidentală precum că vălul este opresiv pentru femeile musulmane și subliniază modelele de putere care stau la baza acestei imagini construite a vălului. Examinează rădăcinile coloniale ale acestui stereotip negativ și contestă cu succes argumentele feministelor cum Mernissi care afirmă că, într-o cultură a consumerismului, vălul poate fi experimentat ca o eliberare din tirania mitului frumuseții și un „ideal” subtil al femeii.

Șeih Hamza Yusuf Hanson, fondator și Președinte al Consiliului de Administrație, Institutul Zaytuna

Vălul este un subiect fierbinte în discursul islamic actual. Multe lucrări interesante au fost scrise, dar puține din surse feministe implicate. Această carte trebuie citită pentru cei implicați în actuala scenă musulmană, Orientul și Occidentul. Cartea dr. Bullock merită o atenție deosebită deoarece provoacă ipotezele cele mai profund înrădăcinate pe care noi, cei din Occident, le avem despre văl și semnificația acestuia.

Julian Bond, Director, Forumul Creștin Musulman

Aceasta este o carte oportună, mai utilă decât a fost publicată inițial. Perspectiva autorului este a femeii „occidentale” care a avut îndoieli cu privire la „văl”, care mai apoi a început să poarte vălul când a devenit musulmană. Este o citire revigorantă, bine scrisă, onestă și cu adevărat interesantă. Spre deosebire de atenția acordată de obicei acestei probleme, autorul a ascultat de fapt experiența femeilor musulmane care poartă văl și le-a permis să vorbească cu propriile lor cuvinte. Sper ca această carte să-i informeze pe cititorii noi și să-i determine să reflecte ei înșiși la această temă.

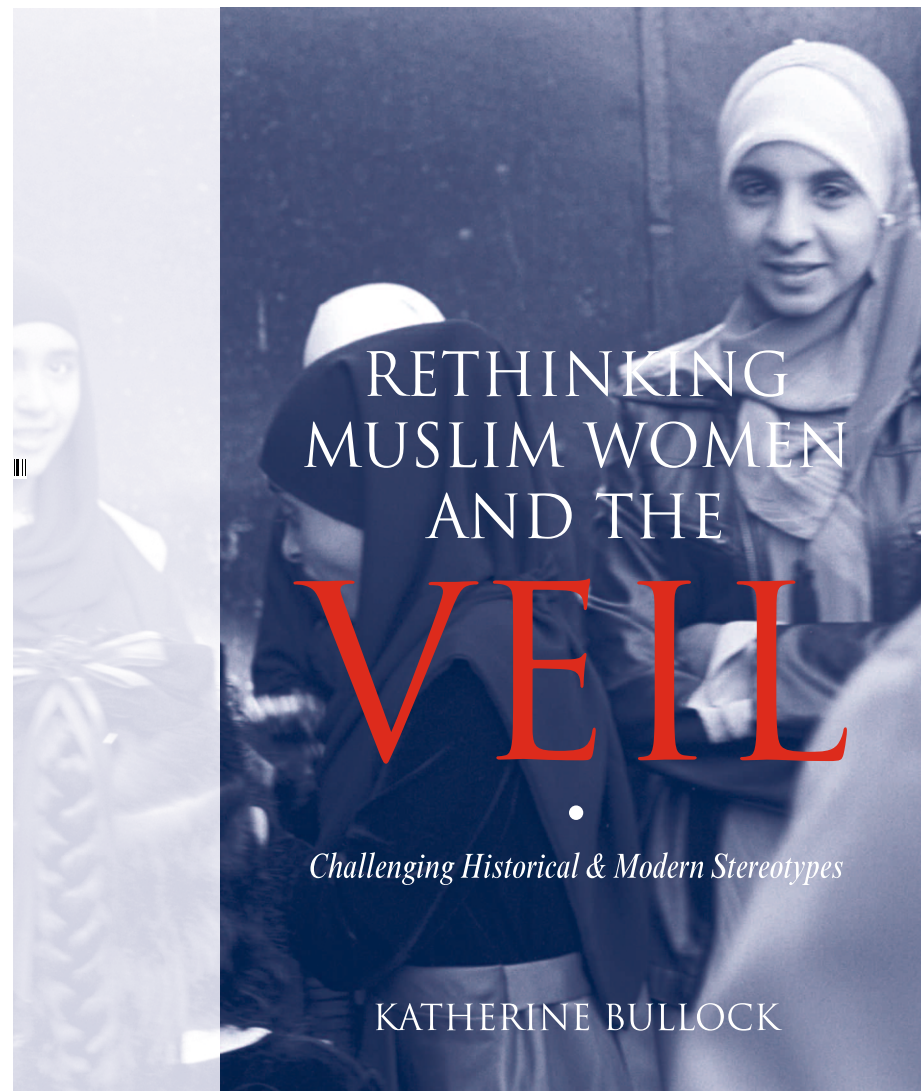
IIIIT

978-973-88814-5-7

Redefinirea FEMEILOR MUSULMANE ȘI VĂLUL

Provocarea stereotipurilor istorice și moderne

Seria IIIIT Cărți-pe-scurt

Redefinirea
FEMEILOR
MUSULMANE și
vălul

Provocarea stereotipurilor
istorice și moderne

Katherine Bullock

Ediția I

Institutul Internațional de Gândire Islamică

Editura A.M.R.
Constanța – 2019

Rethinking Muslim Women and the Veil
Challenging Historical & Modern Stereotypes
IIIT Books-In-Brief Series

© Institutul Internațional de Gândire Islamică, 2019

Institutul Internațional de Gândire Islamică (IIIT)
P.O. Box 669
Herndon, VA 20172, USA
www.iiit.org

Sediul IIIT din London
P.O. Box 126
Richmond, Surrey
TW9 2UD, UK
www.iiituk.com

Asociația Musulmanilor din România
Str. Maior Șofran Nr.11
Constanța, România
Tel.: +40241620081

Această carte este protejată prin drepturi de autor.
Sub rezerva excepțiilor statutare și a acordurilor
colective anterioare de licențiere, reproducerea
oricărei părți nu este posibilă decât cu acordul
scris al editorilor.

Opiniile și părerile exprimate în această carte
sunt cele ale autorului și nu neapărat cele ale editorilor.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BULLOCK, KATHERINE

Redefinirea femeilor musulmane și vălul. Provo-
carea stereotipurilor istorice și moderne / Katherine

Bullock. – Constanța: Editura A.M.R., 2019

ISBN 978-973-88814-5-7

Seria IIIT Cărți-pe-scurt

Seria IIIT (Institutul Internațional de Gândire Islamică) **Cărți-pe-scurt** este o colecție valoroasă de publicații-cheie a Institutului, scrisă sub formă condensată, concepută pentru a oferi cititorilor o înțelegere de bază a conținutul principal al originalului. Concepută pe scurt, ușor de citit, într-un format merit să economisească timpul de citire, aceste sinopsisuri însoțitoare oferă o imagine de ansamblu scrisă atent și detaliat a celor mai mari publicații și speră să stimuleze cititorii în continuarea explorării originalului.

Lucrarea de teză a Dr Katherine Bullock despre *Redefinirea femeilor musulmane și vălul* a fost publicată prima oară de către Institutul Internațional de Gândire Islamică în anul 2002, cu o reeditare în anul 2007. Este o critică puternică și inteligentă a noțiunii populare occidentale a vălului ca simbol al opresiunii femeilor musulmane. Abordând numeroase preocupări socio-politice pe care le-a ridicat această problemă globală, autorul analizează fixația istorică a Vestului cu privire la văl (incluzând aspectele colonialismului și fetișismului cu interzisul), apreciază discursul feminist și oferă o teorie alternativă a vălului. O caracteristică importantă a lucrării este vocea pe care autorul a dat-o opiniilor, experiențelor și perspectivelor unui eșantion de femei musulmane intervievate în Canada pe tema vălului.

Autorul a îmbrățișat Islamul în timpul candidaturii ei la doctorat și, în mod interesant, experiența reacției oamenilor față de convertirea ei a determinat-o să schimbe tema originală a tezei de doctorat și să aleagă în schimb studiarea vălului ca subiect pentru doctoratul ei. Prin studierea atentă și meticuloasă într-o arie plină de concepții istorice și culturale greșite, autorul a încercat să conteste o parte din fundamentele subiective și negative care au ajuns să domine majoritatea discursurilor pe această problemă importantă, în ziua de azi.

Proiectul Dr. Bullock formează un fundal important pentru orice studiu sau dezbateră a unei probleme politice majore și în creștere a ceea ce vălul a devenit în Occident.

Editie abreviată a originalului

REDEFINIREA FEMEILOR MUSULMANE ȘI VĂLUL

PROVOCAREA STEREOTIPURILOR ISTORICE ȘI MODERNE

Katherine Bullock

INTRODUCERE

În 1991 am văzut un reportaj de știri la televizor în care se spunea că femeile turcoaise revin la vălul islamic. Acest lucru m-a șocat și m-am întristat pentru ele. Ce păcat, m-am gândit, sunt îndoctrinate de cultura lor. Ca mulți occidentali, credeam că Islamul oprimă femeile și că vălul islamic este un simbol al acestei oprimirii. Imaginați-vă ce surprinsă am fost, când patru ani mai târziu, îmi vedeam propria-mi reflecție într-o fereastră de magazin, îmbrăcată exact ca acele femei asuprite. M-am angajat într-o călătorie spirituală în timpul studiului meu de masterat care a culminat, patru ani mai târziu, cu convertirea mea la Islam. Această călătorie mi-a transformat ura față de Islam, în respect, interes, acceptare. Firește, fiind femeie, problema vălului era primordială.

În ciuda atracției mele față de bazele teologice ale Islamului, eram profund tulburată de ceea ce credeam despre aceste practici opresive asupra femeilor. Am simțit că vălul reprezintă o tradiție culturală pe care femeile musulmane ar fi putut cu siguranță să o elimine. Mi s-au arătat acele versete din Coran referitor la acoperirea femeii și mi-a fost foarte clar că aceste versete impuneau acoperirea. Am ajuns acasă, simțindu-mă destul de deprimată și cu părere de rău pentru femeile musulmane.

A trebuit să las aceste lucruri de o parte pentru a mă putea decide dacă accept Islamul sau nu. Ceea ce a contat în luarea deciziei, în ultimă instanță, a fost mesajul teologic fun-

damental al religiei – că există un singur Dumnezeu și că Muhammad (Pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra sa!) a fost ultimul său profet și trimis. După câțiva ani de studiu, nu aveam nicio îndoială asupra acestui lucru ... numai dacă nu ar fi existat problema femeilor în Islam.

Când m-am hotărât în cele din urmă să mă convertesc, după un an și jumătate de când începusem studiile de doctorat (iulie 1994), am decis că trebuia să mă acopăr, fie că îmi plăcea sau nu. Era o poruncă la care trebuia să mă supun. I-am anunțat pe câțiva oameni din departamentul meu că devenisem musulmană și că data viitoare când mă vor vedea, voi fi acoperită. Nu cred că este nevoie să descriu cât de șocați au fost unii dintre ei, iar pe măsură ce vestea se răspândea și lumea mă vedea în noile mele haine, m-am trezit că sunt subiectul unui tratament ostil. Cum am putut îmbrățișa o practică opresivă, mai ales eu care eram cunoscută ca fiind o feministă puternică și dedicată? Cum m-am putut converti la Islam? Cum de nu am auzit despre ceea ce a făcut Hamas? Cum de nu am auzit ce le fac bărbații femeilor musulmane? Nu eram suficient de pregătită pentru această ostilitate, nici nu eram pregătită pentru modul în care am fost tratată de secretari, birocrați, personal medical sau în general de străinii din metrou. Eu mă simțeam la fel, dar eram tratată cu dispreț. Nu eram tratată ca și cum aș fi fost o femeie albă, de clasă mijlocie. Era prima mea experiență personală de discriminare și rasism și m-au făcut să văd poziția privilegiată anterioară în care mă aflam, într-un mod pe care nu l-am înțeles nicio dată într-un fel corespunzător.

Noile mele prietene musulmane (inclusiv mulți convertiți) m-au susținut pe măsură ce mi-am croit drumul prin noua mea religie. M-am întrebat mereu, cum au făcut față prietenii mei în asemenea situații? Purtarea hijabului în Toronto a fost la fel de grea pentru ei cum a fost pentru mine sau eram eu prea sensibilă? Oare oamenii chiar se holbau

la mine în metrou sau se uitau în altă parte? De ce eram tratată cu milă și / sau dispreț? În tot acest timp dificil căutam un subiect pentru lucrarea mea de disertație, și deși am încercat să evit pentru o vreme, a devenit evident faptul că reacția pentru hijab era un subiect demn de explorare.

De ce era „vălul” văzut ca un simbol al opresiunii în Occident? De ce Occidentul calomniază Islamul? Cum aș putea eu și prietenii mei să ne simțim dedicați aceluși lucru care ne face să ne simțim eliberați și totuși să existe atât de multe conflicte cu societatea nemusulmană din jurul nostru? De ce oamenii nu cunoșteau versiunea noastră despre Islam și despre văl?

Această carte este rezultatul călătoriei mele în încercarea de a răspunde acestor întrebări. Scopul primordial al *Re-definirea femeilor musulmane și vălul* este de a contesta stereotipul occidental popular prin care vălul este un simbol opresiv. Argumentul meu principal este că noțiunea populară occidentală prin care vălul este un simbol al opresiunii femeilor musulmane este o imagine fabricată pe ceva care nu reprezintă experiența celor care îl poartă. Această imagine a servit întotdeauna scopurilor politice occidentale și continuă să o facă chiar și la sfârșitul secolului al XX-lea. În plus, susțin că judecata care spune că vălul este opresiv se bazează pe înțelegerea liberală a „egalității” și „libertății” care se opun altor moduri de gândire despre „egalitate” și „libertate” și care oferă o abordare mai pozitivă pentru contemplarea purtării vălului.

Capitolul I

Vălul în Epoca Colonială

Când a devenit vălul un simbol al opresiunii în Occident? Deși nu am putut identifica originile ideii, este evident că în secolul al XVIII-lea vălul era deja considerat de europeni a fi un obicei opresiv printre musulmani. Britanica Lady Mary Wortley Montagu, care a călătorit în Turcia împreună cu soțul ei diplomat, onorabilul Edward Wortley Montagu, în anii 1717-18, a contestat ideea că vălul era opresiv. După ce ea însăși l-a purtat pe când se afla în Turcia, a susținut că acesta le dă libertate femeilor, pentru că le permite să iasă afară fără a fi recunoscute.¹ Cu toate acestea, noțiunea de văl ca simbol al opresiunii a avut un nou și important accent în secolul al XIX-lea, pentru că aceasta era epoca colonizării europene a Orientului Mijlociu. După cum demonstrează Ahmed în cartea sa, colonialiștii au folosit acest nou accent legat de statutul femeilor, pentru a justifica invazia și colonizarea Orientului Mijlociu.

În timpul epocii coloniale, europenii, bărbații și femeile, fie ei colonialiști, călători, artiști, misionari, oameni de știință, politicieni sau feministi, erau unanim de acord cu ideea că femeile musulmane erau asuprite de cultura lor. Vălul a fost inclus ca fiind parte a unei liste standard de opresiuni cu care se confruntau femeile musulmane: poli-gamie, izolare, divorț obținut ușor de către bărbat etc. De fapt, vălul a devenit o stenogramă pentru întreaga stare de degradare a femeilor și o metaforă (sau semn) a degeneră-

¹ *Scrisorile complete ale doamnei Maria Wortley Montagu*, citate de Leila Ahmed, *Statutul femeilor în Islam: Rădăcinile istorice ale unei dezbateri moderne* (New Haven: Yale University Press, 1992), p.150.

rii întregului Orient Mijlociu care a alimentat viziunea orientalistă a culturilor europene asupra Orientului Mijlociu.²

Nu numai Occidentul era convins de natura opresivă a vălului. Elita nativă a asimilat ea însăși concepția orientalistă. De asemenea, ei au început să fie convinși că nu au evoluat, că femeile lor sunt oprimate și că ar trebui să urmeze traseele occidentale spre dezvoltare. Renunțarea la vâl a devenit o urgență imediată a elitei în încercarea ei de „a-i prinde din urmă” pe occidentali. Astfel, „vâlul” a devenit un simbol real al progresului sau regresului unei națiuni.³ Și, deoarece clasele superioare conduceau „modernizarea”, discursul anti-vâl era, de asemenea, un atac împotriva acelor clase care rămăseseră atașate conceptului de vâl și semnificațiilor sale simbolice străvechi (un simbol al evlaviei / bogăției / statutului).⁴ Discursul anti-vâl a deschis o prăpastie între oamenii unei națiuni: elitele orientate către Occident și alții care au adoptat cultura colonizatorului și au beneficiat din punct de vedere economic și social din colonialism, în comparație cu restul, clasele inferioare, profesorii tradiționaliști musulmani, și alții, care la rândul lor au suferit din cauza colonialismului și care n-au asimilat metodele occidentale.⁵

Astfel, ideea că vâlul este opresiv este o idee născută din dominație sau, cel puțin, din voința de a domina. Orice argument care avansează ideea că vâlul este un simbol al suprimării femeilor musulmane se trage, cu voie sau fără vo-

² Orientalismul a devenit un câmp de cunoaștere sau o paradigmă pentru înțelegerea Orientului Mijlociu și a Islamului, care pretinde că reprezintă obiectivitate (imparțialitate), dar aceasta s-a bazat, de fapt, pe presupunerea călăuzitoare a inferiorității orientale inerente. Edward Said, *Orientalism* (1979, ed. 2, New York: Vintage Books, 1994), p.209.

³ Ahmed, *Statutul femeilor și genul în Islam*, p.128

⁴ Ibid., pp.129–30.

⁵ Ibid., p.145.

ie, din discursurile orientaliste și coloniale despre văl. Acesta poate fi motivul pentru care dezbaterile asupra vălului pot deveni atât de înverșunate. Vălul, după cum remarcă Ahmed, „a purtat” din perioada colonială „încărcătura” orientalistă a sensurilor.⁶ Zbuciumul de astăzi din lumea musulmană față de hijab reflectă aceste tipuri de diviziuni de clasă / cultură.

Metafizica modernității

Dacă vălul a fost văzut în Occident ca fiind opresiv încă din anii 1700, care a fost motivul pentru care în epoca colonială a secolului al XIX-lea acesta a revenit din nou în atenție? În acest capitol, eu susțin că natura vălului este aceea de inhibitor al privirii, motiv pentru care mulți atacă această idee. Deși dinamica acestui atac asupra vălului a început în timpul colonialismului modern, acesta a continuat până în prezent. Analiza mea prelungește argumentul lui Timothy Mitchell în *Colonizarea Egiptului* cu privire la întâlnirea dintre „metafizica modernității” europene, în care individul ajunge să experimenteze cum este în afara lumii și să profite de lumea materială ca și cum ar fi o imagine (expunerea mondială), și o metafizică neeuropeană, care nu a fost creată pentru a permite lumii materiale să fie reprezentată printr-o imagine.⁷

Privirea și Vălul

Ceea ce trebuie să subliniez în legătură cu experiența modernă a expunerii mondiale este prioritatea acordată perspectivei: „Chiar acum suntem un popor obiectiv” scris de *The Times* în vara anului 1851, cu ocazia Marii Expoziții:

⁶ Ibid., p.129.

⁷ Timothy Mitchell, *Colonizarea Egiptului* (Berkeley: Universitatea din California Press, 1988), pp.12-13, *passim*.

„E ca și cum vrem să punem tot ceea ce posedăm în interiorul unor casete de sticlă și apoi să o privim.”⁸

Mitchell scoate în evidență faptul că aceasta este experiența modernă a „obiectivității”: sentimentul că cineva este capabil să privească și să observe lumea dintr-un loc neutru. Ce se întâmplă atunci când cineva întâlnește o lume setată să nege privitul? Privitul necesită un „punct de vedere”, pentru a vedea dar nu a fi văzut și, de asemenea, nativii se prezintă ca un spectacol. Nu este greu să vedem cât de frustrat a fost un vizitator european care a venit în Orientul Mijlociu, în epoca colonială, unde femeile își acopereau fețele cu văluri. Femeile nu se prezentau ca niște exponate. Nici în casele în care acestea locuiau (jaluzelele erau trase peste ferestrele care dădeau în stradă) și nici segregarea bărbaților / femeilor nu le permiteau acest lucru. Femeile acoperite au încălcat toate cerințele expunerii mondiale: nu puteau fi văzute, dar puteau să-i vadă pe ceilalți; și nu puteau să fie un tablou care poate fi admirat. Erau ființe misterioase care refuzau să se arate vizitatorilor. Pentru mine, acesta este aspectul-cheie al campaniei europene împotriva vălului. Europeanii au sosit în Orientul Mijlociu încrezători fiind în convingerea statutului lor de a fi în vârful civilizației, dar această convingere a fost destabilizată la sosirea în Orientul Mijlociu. Cum ar putea cineva să fie superior sau să fie autoritar asupra unei creaturi care nu poate fi cunoscută (pentru că nu poate fi văzută sau privită ca un tablou)? Ceea ce nu putea fi văzut, prezentat ca pe un spectacol, nu putea fi controlat. Mai mult decât atât, europeanii s-au simțit neliniștiți în privința femeilor acoperite: ei știau că sunt urmăriți de femeile care erau nevăzute. Aceasta le-a dat femeilor putere asupra europenilor. Aceasta a fost o inversare a relației așteptate dintre superior și inferior – aceea de a vedea, fără să fie văzut. Și așa – și aici este esența argumentelor mele – eu-

⁸ Ibid., pp.19–20.

ropenii s-au răzburat. Ei au atacat vălul, au încercat să-l smulgă; au încercat tot ceea ce au putut pentru a le vedea pe femei. Ei au expus femeile în picturi, fotografiile, portretizându-le goale sau cât mai dezbrăcate. Și astfel a început campania de dezbrăcare de văl a femeilor musulmane.

Concluzie

„Metafizica modernității”, în care semnificația este înțeleasă ca o distincție între structura materială și nematerială pe care o reprezintă, cu accentul pus pe privit, le-a permis vizitatorilor europeni în Orientul Mijlociu să atace vălul. Vălul era o barieră în calea realizării proiectului european de promovare a viziunii orientaliste și anume: inferioritatea inerentă a Orientului și nevoia Occidentului de a o civiliza. Discursul colonial a introdus, de asemenea, idei despre inferioritatea orientală și concentrarea asupra statutului femeii ca punct de referință pentru progres în discursul colonizat. Elitele native s-au confruntat cu înțelegerea europeană a anumitor practici, cum ar fi vălul și haremul, în eforturile lor de „modernizare”. La semnificațiile premoderne mai vechi ale vălului, de simbol al evlaviei, bogăției sau a statutului, s-au adăugat noi semnificații, cel de opresiune și stagnarea în evoluție. Noile înțelesuri nu au înlăturat semnificațiile mai vechi, doar au creat un nou strat care a fost atașat poziției clasei sociale. Astfel a crescut decalajul dintre minoritatea elitei occidentalizate și majoritatea non-elitei neoccidentalizate. După cum argumentează Ahmed, discursul asupra hijabului este „alterat” de „istoria dominației coloniale, a rezistenței și a luptei de clasă în jurul acesteia”.⁹ Această dinamică animă luptele din lumea musulmană de astăzi.

⁹ Ahmed, *Statutul femeilor și genul în Islam*, p.104.

Capitolul II

Percepțiile și experiențele purtării Hijabului în Toronto

La scurt timp după ce am început să port hijabul, două fete din Montreal, Quebec, Canada, au fost trimise acasă de la școală pentru că au refuzat să-și descopere capul în clasa de curs.¹⁰ Incidentul a declanșat o dezbatere în Canada despre semnificația hijabului și locul său în societatea canadiană. Controversa din Canada cu privire la semnificația vălului s-a bazat pe faptul că era o practică „străină” pe care canadienii trebuiau să decidă dacă o acceptă sau nu ca fiind „autentică”. Un raport de investigație al Comisiei de radiodifuziune canadiană (CBC) a adresat următoarea întrebare: ‘Poate hijabul să treacă *testul litmus* pentru a fi canadian?’¹¹ Fetele care au fost expulzate erau canadiene (născute și crescute în Canada), dar acest lucru părea irelevant. Imaginea lui Jeffery Simpson din *The Globe and Mail*, care a susținut că femeile musulmane ar trebui să aibă dreptul să poarte hijab dacă doresc acest lucru,¹² a declanșat astfel un răspuns furios din partea a două femei, care spuneau că hijabul era „în mod clar” un semn al oprimirii femeilor musulmane.¹³

Ceea ce a fost ascuns în aceste dezbateri populare au fost vocile femeilor musulmane care purtau vălul. Acest capitol încearcă să umple golul, prezentând vocile unor femei ca-

¹⁰ Problema din Quebec în urma expulzării fetelor franceze cu hijab în 1989. În mod natural există legături între cultura franceză și cea din Quebec.

¹¹ Comisia Canadiană de Radiodifuziune, Prime Time News, iulie 1995.

¹² Jeffery Simpson, „Obiecțiile curente față de îmbrăcămintea musulmană sunt pur și simplu greșite”, *Globe and Mail* (Toronto, Canada), 28 decembrie 1994, p.A16.

¹³ Mona LeBlanc, Scrisori către Editor, *Globe and Mail*, miercuri, 4 ianuarie 1995.

nadiene musulmane care poartă vâl. Eu nu generalizez punctul lor de vedere ca fiind al „tuturor musulmanilor”. Scopul meu a fost pur și simplu de a evidenția faptul că există o înțelegere aprofundată legată de vâl din perspectiva unor femei musulmane. Am intervievat cincisprezece femei sunnite și una ismailită între lunile mai și iulie 1996, care locuiau în zona centrală din Toronto, Ontario, Canada. Dintre cele 16 femei, șase erau convertite la Islam. Zece purtau hijab tot timpul (din care cinci erau convertite) și cinci purtau hijab doar ocazional. Numai două dintre aceste femei nu erau interesate să poarte hijab tot timpul, ci la un moment dat în viitor. Din cele cincisprezece musulmane sunnite numai una nu își făcea cele cinci rugăciuni zilnice, astfel încât restul (inclusiv Noha, cea ismailită, care era activă în comunitatea sa religioasă) erau ceea ce alte persoane le considerau a fi „religioase”.¹⁴ Acest lucru le-a făcut să fie parte dintr-o mică minoritate printre musulmanii din America de Nord, care sunt participanți activi la moschee (aproximativ 1-5%), potrivit unor cercetători ai Islamului din America de Nord.¹⁵ Pentru a păstra anonimatul intervievaților, le-am dat pseudonime.

PERCEȚII ALE HIJABULUI

1. De ce Hijabul?

Canadienii le spun adesea femeilor musulmane: „Aceasta este Canada. Ești liberă aici. Nu trebuie să porți acel lucru pe capul tău.” A fi ținta unor astfel de comentarii poate fi

¹⁴ Spun „alți oameni” deoarece majoritatea intervievaților, chiar dacă au observat cei cinci stâlpi de bază ai Islamului, nu s-au considerat „religioși”. Ei au simțit că ar trebui să facă mai multe rugăciuni sau să citească mai mult Coranul ca să fie considerați cu adevărat religioși.

¹⁵Yvonne Yazbeck Haddad, „Arabii musulmani și instituțiile islamice din America: Adaptare și reformă”, în *Arabii din lumea nouă: Studii asupra comunităților arabe-americane*, eds. Sameer Y. Abraham și Nabeel Abraham (Detroit: Centrul de Studii Urbane din Universitatea Wayne, 1983), pag. 75.

amuzant sau supărător, în funcție de modul în care sunt furnizate aceste informații.

Nur, o studentă din Asia de Sud, a avut o experiență traumatizantă în cafeneaua bibliotecii, într-o zi când a fost abordată de o femeie mai în vârstă care i-a vorbit într-o manieră ostilă, întrebând-o de ce „a adus înapoierea în Canada”. Femeia a spus că „ele au muncit foarte mult în Canada pentru drepturile femeilor”, iar purtarea hijabului „va distruge toate acestea”. Deși Nur a subliniat că nu dorește să atragă atenția sau să devină „o țintă ușoară a urii”, ci este „mai mult un lucru religios”, femeia „părea ... să se calmeze”, deși „nu era încă convinsă”, presupunând că Nur nu ar trebui să poarte hijab, indiferent de motivul ei.

Nur i-a dat motive religioase atunci când a încercat să explice femeii canadiene nemusulmane de ce purta hijab în Canada. Toate intervievatele mele, chiar și Fatima, care se acoperea foarte rar, și care nu se gândea să se acopere vreodată tot timpul, spre deosebire de celelalte femei care se acopereau tot timpul când ieșeau pe stradă, credeau că purtarea hijabului face parte din religie. Când le-am întrebat ce le-a făcut să creadă că face parte din religie, toate au răspuns „așa este scris în Coran”, sau „Allah poruncește în Coran” și așa mai departe. Bassima, o englezoaică convertită la Islam, a făcut de asemenea referire la „hadisurile (învățăturile Profetului Muhammad - Pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra sa!) care spun că, atunci când o femeie ajunge la pubertate ar trebui să-și acopere trupul cu excepția chipului și a mâinilor”.

2. Interpretarea (bărbatului) tradițională?

Majoritatea studiilor despre mișcarea de repurtare a vălului au fost autorizate de femei savante care nu se acoperă. Multe dintre acestea au calomniat afirmațiile intervievaților legate de porunca Coranului cu privire la acoperirea femeilor. Din punctul de vedere al acestor savante, Cora-

nul cere pur și simplu ca femeia să fie îmbrăcată modest, nu felul de acoperire pe care-l descriu islamistii. Elaborându-și studiile în acest fel, au făcut un deserviciu femeilor interviewate pentru articolele lor academice, deoarece implică faptul că ele ar fi mai capabile să interpreteze Coranul decât cei interviewați. O modalitate mai bună de abordare a diferențelor de interpretare este modelată de studiul lui Karam despre feminismul egiptean. Deși ea nu este de acord cu faptul că acoperirea femeilor islamiste este poruncită în Coran, ea simte un profund respect pentru metodologia lor: „Este o situație paradoxală clasică: eram neputincioasă, ca musulmană care am crescut cu convingeri islamice, să neg legitimitatea bazei lor islamice (adică a Coranului), dar nici nu puteam accepta interpretările pe care le-au folosit, cu implicațiile lor sociale ulterioare”.¹⁶ Karam subliniază faptul că atât cele care se acoperă, cât și cele care nu se acoperă, sunt convinse de faptul că fiecare are dreptate, iar celălalt este înșelat de o conștiință falsă.¹⁷

Ideea că femeile care aleg să se acopere suferă de o conștiință falsă este foarte puternică în Occident. Când am început să port hijab la universitate, unul dintre colegii mei de clasă i-a spus prietenei mele: „Nu știe că este asuprită?” Cu toate acestea, nicio femeie nu poate alege să se acopere în aceste zile, mai ales dacă a crescut în Occident, fără ca să fie conștientă de toate dezbaterile din interiorul și din afara comunității musulmane referitor la această practică. Acoperirea are o tradiție îndelungată în lumea musulmană. Dezbaterile actuale despre aceasta sunt relativ noi, fiind provocate de întâlnirea colonială cu Occidentul. Atunci când trăiești în Canada nu este o chestiune ușoară să decizi să porți hijab, având în vedere evaluările negative legate de vâl făcute de către comunitatea mai largă și experiențele

¹⁶ Azza M. Karam, *Femeile, Islamismul și statul: Feminismul contemporan în Egipt* (Londra: Macmillan, 1998), p.133.

¹⁷ Ibid., p.139.

de hărțuire și discriminare care vin în general, de îndată ce l-ai pus. Femeile pe care le-am intervievat nu luaseră niciuna decizia de a se acoperi – și de a continua să-l poarte zi de zi – fără să se gândească la motivul pentru care l-ar purta. Savanții care susțineau această mișcare de reacoperire a femeilor au ajuns la concluzia că au existat motivații diferite pentru care femeile poartă vălul, de la protestul politic, la motive economice, la pietate (a se vedea Capitolul III). Intervievatele mele au luat în considerare diferite interpretări ale Coranului și au ales ceea ce a avut mai mult sens pentru ele. Toate au fost de acord că versetul coranic care le cere femeilor să-și acopere părul era simplu de înțeles și de pus în practică.

Percepția publică despre Islamul este că aceasta este o religie imorală, care promovează violența și oprimarea femeilor. Pentru femeile cu care am lucrat la studiul meu, hijabul nu simbolizează nici oprimarea, nici terorismul, ci „puritatea”, „modestia”, „identitatea islamică a femeii” și „ascultarea sau supunerea față de Dumnezeu și o dovadă că ești musulman.” Ele se simțeau împăcate cu hijabul și erau bucuroase să-l poarte. Ele credeau cu tărie că hijabul este un beneficiu pentru societate, pentru că acesta „a redus” interacțiunea cu sexul masculin; iar ele se simțeau tratate ca persoane, nu ca „obiecte sexuale”; și erau de părere că sentimentele negative de invidie și gelozie ar fi diminuate într-o societate în care femeile s-ar acoperi. Dacă metodele feministe și epistemologiile experienței ca fundație a cunoașterii înseamnă ceva, aceste semnificații ale hijabului ar trebui luate în serios, iar femeile să nu fie deranjate de faptul că dețin credințe „false”.

Capitolul III

Multiplele semnificații ale Hijabului

Complexitatea sociologică a acoperirii nu este surprinsă de înțelepciunea convențională din Occident care susține că „vălul” (ca și cum ar fi fost doar un singur tip) este un simbol al oprimirii femeilor în Islam. Preocuparea mea în această carte este de a contesta prezumția comună a Occidentului că fiecare femeie care poartă văl face acest lucru fiind forțată sau constrânsă și că vălul reprezintă oprirarea ei în Islam. Acest capitol se concentrează pe multiplele înțelegeri ale hijabului, pentru a demonstra că un observator nu trebuie să citească o singură semnificație și să sublinieze nedreptatea făcută femeilor din Occident care suferă de impunerea semnificației că „vălul este opresiv” (de exemplu, fetele care au fost exmatriculate din școală în Franța și Quebec și femeile musulmane care suferă de discriminari sau hărțuiri la locurile de muncă pentru că se acoperă). Practicile femeilor musulmane din alte țări sunt analizate aici pentru a demonstra multiplele semnificații ale hijabului care se schimbă în funcție de context și de diferențele individuale. Am sintetizat șapte teme de bază din studiile academice făcute asupra purtării vălului pentru a surprinde motivațiile diferite ale femeilor pentru acoperire: Protestul Revoluționar, Protestul Politic, Protestul Religios, Accesul Continuu la Sfera Publică, Exprimarea Identității Personale, Dreptul Privat și de Stat. Desigur, există o intersecție a temelor pe care le-am identificat și mai mult de una pot fi aplicate aceleași femei. În secțiunea care urmează am prezentat temele legate de acoperire luate din aceste studii. Apoi am căutat semnificațiile pe care media occidentală contemporană le atribuie de obicei hijabului. Acest lucru permite să se spună că imaginea hijabului generată de mass-media în Occident este una complexă și negativă, având o relevanță mică asupra perspectivelor femeilor.

Motive pentru acoperire

(1) *Protestul revoluționar*: În timpul luptei algeriene pentru independență în anii 1950 și în Iran în anii 1970, femeile, care inițial nu se acopereau, au refuzat să poarte vălul / *chadorul* pentru a ajuta la răsturnarea guvernelor opresive.¹⁸ Vălul a arătat că persoana este împotriva colonialismului sau împotriva regimului elitist simpatizant al Occidentului și a tuturor celor care îl susțin.

(2) *Protestul politic*: Femeile au început să poarte hijabul ca protest politic împotriva programelor de occidentalizare de elită și a neo-imperialismului occidental pentru a semnaliza că nu sunt mulțumite de situația politică actuală, nici de politicile urmărite de stat nici de politicile „comerciale, tehnologice, politice și invazia socială a țărilor lor de către Occident.”¹⁹

(3) *Protestul religios*: O parte a protestului politic împotriva occidentalizării și a secularizării este convingerea despre Islam că este un sistem politic, social și economic alternativ, viabil și pozitiv. Multe femei au hotărât să se acopere la solicitările acestei mișcări internaționale pentru ca bărbații și femeile să observe „codul de îmbrăcăminte islamic”.²⁰

¹⁸ Pentru Algeria, a se vedea Frantz Fanon, *Un colonialism care moare*. Trans. Haakon Chevalier (New York: Grove Press, 1967). Ediția franceză, 1959, pp.61-62, *passim*. Pentru Iran, a se vedea Azar Tabari, „Islamul și lupta pentru emanciparea femeilor iraniene” în *La umbra islamului: Mișcarea femeilor în Iran*, eds. Azar Tabari și Nahid Yeganeh (Londra: Zed Press, 1982), p.13.

¹⁹ Sherifa Zuhur, *Dezvăluirea reacoperirii: ideologia genului islamist în Egiptul contemporan* (New York: Universitatea de Stat din New York Press, 1992), p.108.

²⁰ John Williams, „O întoarcere la văl în Egipt”, *Revizuire a Orientul Mijlociu*, 11, 3, (1979), p.50.

(3.1) *O societate mai bună*: Pe lângă motivele respingerii occidentalizării și a secularizării și adoptarea Islamului ca alternativă, este larg răspândit și faptul că femeile care poartă hijab simt că sunt proactive în ceea ce privește îmbunătățirea societății. În această privință, hijabul reprezintă în mod ideal o nivelare a clasei sociale.²¹ Williams a descoperit că femeile din Egipt au simțit că purtarea hijabului reprezintă o modalitate de remediere a societății, de împiedicare a destrămării ei, de oprire a dezintegrării, desfrâului – *inhilal*.²²

(4) *Accesul continuu la sfera publică*: Nu toate femeile care au început să se acopere în ultimii ani au făcut acest lucru din convingerea religioasă. Aceste femei, dintre care unele nu s-au rugat vreodată, au constatat că hijabul facilitează accesul și mișcarea în sfera publică: căutarea unui loc de muncă, câștigarea respectului, combaterea hărțuirii masculine.²³

(5) *Exprimarea identității personale*: Un alt motiv pentru a purta hijab, în special pentru femeile musulmane din Occident, este de a face o declarație de identitate personală, similară Nadiei, o britanico-asiatică, din a doua generație, care a început să se acopere de la vârsta de șaispre-

²¹ Zuhur, *Dezvăluirea reacoperirii*, p.2. Zuhur a găsit acest ideal contrazis de seria de eșarfe a lui Yves St. Laurent disponibile pentru cumpărare. Vezi și Leila Hessini, „Îmbrăcarea Hijabului în Marocul Contemporan: Alegere și Identitate” în *Reconstrucția genului în Orientul Mijlociu: tradiție, identitate și putere*, eds. Fatma Müge Göçek și Shiva Balaghi (New York: Universitatea Columbia Press, 1994), p.50.

²² Williams, „O întoarcere la vâl”, p.54.

²³ Homa Hoodfar, „O întoarcere la vâl: Strategia personală și participare publică în Egipt”, în *Femeile care lucrează: Perspectiva internațională a relațiilor de muncă și gen*, eds. Nanette Redclift și M. Thea Sinclair (Londra: Routledge, 1991), pag. 110-111; Arlene Elowe Macleod, *Protestul de acomodare: Femeile care lucrează și noul acoperământ din Cairo* (Nou York: Columbia University Press, 1991), pag. 114, 121.

zece ani: „... purtarea vălului mă face să mă simt specială, este un fel de insignă de identitate și un semn că religia mea este importantă pentru mine”.²⁴

(6) *Tradiție*: Multe femei musulmane poartă hijab ca o modalitate de onorare a obiceiurilor și culturii familiei sau societății. O profesoară de 35 de ani din Arabia Saudită, cu o diplomă în educație obținută în Statele Unite, spunea: „Da, port vălul din convingere.” „Pe ce te bazezi în convingerea ta?” „Sunt legată de tradițiile mele. Purtarea vălului face parte din identitatea unei femei saudite. Este o dovadă clară a identității omului cu normele și valorile culturii saudite ... și o voi învăța și pe fiica mea să îl poarte.”²⁵

(7) *Legea de stat*: Acoperirea este impusă de legea statului, cum ar fi în Iran, după Revoluția din 1979 și în Afganistan, după aderarea la putere de către talibani din 1998.

Semnificația vălului din punctul de vedere al Mass-mediei occidentale

Este destul de ușor să demonstrăm diferențele dintre complexitatea sociologică a motivațiilor și a semnificațiilor acoperirii și imaginea standard occidentală a motivelor acestora. Pentru mass-media occidentală, hijabul, în general, este o opresiune și o stenogramă a ororilor Islamului (numit acum fundamentalism islamic): terorism, violență, barbarie și înapoiere. Aceasta este o tipar predeterminată în care detaliile empirice sunt făcute să se potrivească.

²⁴ Helen Watson, „Femeile și vălul: răspunsuri personale la procesul global”, în *Islam, Globalizare și Postmodernitate*, eds. Akbar S. Ahmed și Hastings Donnan (Londra: Routledge, 1994), p.148. Nadia este prima femeie în familie care are o educație post-secundară. Acum studiază medicina la Universitate.

²⁵ M. AlMunajjed, *Femeile din Arabia Saudită Astăzi* (New York: St. Martin's Press, 1997), p. 47.

La fel ca în vremurile coloniale, când vălul era metafora întregului Orient, în anii 1990, cuvântul „văl” a devenit o stenogramă pentru toate aceste orori ale fundamentalismului islamic. Titlurile din prima pagină anunță: „Acoperirea – amenințarea Islamului”²⁶, „Femeile și vălul: militanții islamici împing femeile înapoi într-o epocă a servitudinii oficiale”²⁷, „Vălul. Complotul: Cum s-au infiltrat islamiștii?”²⁸, „Amenințarea acoperită a Islamului”²⁹, „Un act de credință sau o amenințare acoperită pentru societate?”³⁰, „Vălul Islamic amenință armonia din școlile franceze, declară ministrul”³¹, „Legea nouă: Purtați vălul și rămâneți în viață”³², „Femei blocate în spatele vălurilor”³³ etc.

Astfel, hijabul a ajuns să fie legat de afirmații de inferioritate a femeilor în Islam. „Vălul” se presupune a fi o „insignă flagrantă a opresiunii feminine”³⁴, forțat să fie purtat de către femeile care nu sunt de acord, prin diverse metode – mită³⁵, amenințări și violențe reale.³⁶ Cu toate acestea, după cum am văzut mai sus, multe femei din țările musulmane poartă hijab de bună voie și din convingere. În opinia lui Scroggins, Goodwin și Brooks, aceste femei sunt, în cel mai bun caz, prostuțe, amăgite sau bizare, și în cel mai

²⁶ *New Statesman*, 27 martie 1992, coperta.

²⁷ *Atlanta Journal / Constituția Atlanta*, 28 iunie 1992, Secțiunea P.

²⁸ *L'Express*, (Quebec), 17 noiembrie 1994, coperta.

²⁹ *Le Nouvel Observateur*, 28 septembrie 1994.

³⁰ *Toronto Star*, 14 mai 1996, F5.

³¹ *Vancouver Sun*, 15 septembrie 1994, A18.

³² *Monitorul Montreal*, 11 aprilie 1994, B3.

³³ *Toronto Star*, 15 decembrie 1996, F4.

³⁴ Deborah Scroggins, „Femeile vălului: militanții islamici care împing femeile înapoi în epoca sclavagistă”, *The Atlanta Journal / The Atlanta Constitution*, duminică, 28 iunie 1992, p.P3.

³⁵ Jan Goodwin, *Premiul de onoare: Femeile musulmane ridică vălul tăcerii din Lumea Islamică* (New York: Plume, 1994), p.262.

³⁶ *Ibid.*, Pp.55, 78-9, 81, 98, 101, 107-9, 293, 300; Scroggins, „Femeile vălului”, p.P3.

rău caz, la fel de responsabile și de vinovate ca și bărbații, conform ideologiei islamiste, pentru susținerea unei ideologii împotriva femeilor.³⁷ Tinerele care au apărut proeminent în studiile academice de acoperire discutate mai sus, sunt prezentate în studiul lui Goodwin ca fiind ușor atrase de „extremism”, datorită vârstei și a condițiilor lor socio-economice. „Majoritatea lor” au scăpat, în mod evident, de a fi interviewate de către acei cercetători citați mai sus.³⁸ În viziunea lui Brooks, ele sunt prezentate ca purtătoare al unui viitor sumbru care conduce țara înapoi în timp. Nu există niciun fel de mențiune / anunț a studiilor științifice, cum ar fi observația lui Macleod, conform căreia noua tendință de acoperire a clasei inferioare din Cairo nu este direct legată de mișcarea islamică din Egipt, sau accentul lui Zuhur și Rugh pus asupra pietății³⁹ și nu asupra condițiilor socio-economice, sau percepția lui Brenner despre femeile javaneze ca femei orientate spre viitor, raționale și moderne care caută să se redisciplineze și să îmbunătățească societatea.⁴⁰

³⁷ Goodwin, *Premiul de onoare*, pp.112, 161, 186-7, 217, 247, 342. Goodwin prezintă unele femei care se acoperă ca nefiind fundamentaliste, ci temătoare de fundamentalism, p.85; Scroggins, „Femeile vălului”, p. P2. Geraldine Brooks, *Nouă părți ale dorinței: O lume ascunsă a femeilor islamice* (New York: Doubleday, 1995), p.8.

³⁸ Goodwin, *Premiul de onoare*, pp. 137, 175.

³⁹ Andrea B. Rugh, *Descoperirea și acoperirea: Îmbrăcămintea în Egiptul contemporan* (Syracuse, New York: Syracuse University Press, 1986).

⁴⁰ S. Brenner, „Reconstruirea identității și a societății: femeile musulmane javaneze și vălul”, *American Ethnologist*, 23, 4, (1996).

Capitolul IV

Mernissi și Discursul despre Văl

Cele două cărți ale feministei marocane, Fatima Mernissi, *Dincolo de văl și Vălul și Elitele de sex masculin*, sunt amănunțit consultate în Occident când vine vorba despre „semnificația” vălului.⁴¹ În ambele cărți, Mernissi susține că vălul este un simbol al autorității nedrepte a bărbaților față de femei. Din moment ce cartea mea vizează subminarea stereotipului vălului ca fiind opresiv, este esențială o refuzare critică a principalelor argumente ale lui Mernissi din aceste două cărți.

Mernissi și metodologia

Trauma personală pe care Fatima Mernissi ar fi trăit-o în Maroc nu este departe de aparența din majoritatea scrierilor ei. O istorioară din autobiografia ei iluminează foarte bine relația ei cu acoperirea. În timpul celui De-al Doilea Război Mondial, pe când nu avea încă nouă ani, ea și verișorii ei au concluzionat că trebuie să-și schimbe culoarea părului sau să o acopere pentru a se proteja de oamenii lui Hitler care „urau părul închis la culoare și ochii întunecați și aruncau bombe din avioane oriunde exista o populație cu părul negru.”⁴² Mernissi a început să poarte una din eșarfele mamei ei, fiind apoi smulsă de pe cap de mama sa furioasă, care a țipat la ea: „Nu-ți acoperi niciodată capul! Mă înțelegi? Niciodată! Mă lupt împotriva vălului și toc-

⁴¹ Fatima Mernissi, *Dincolo de vălul islamic: Dinamica masculin-feminină în Societatea musulmană modernă* (ediția revizuită, Indiana: Indiana University Press, 1987) și *Vălul și elita de sex masculin: o interpretare feministă a drepturilor femeii în Islam*, Trans. Mary Jo Lakeland (Reading, Massachusetts: Editura Addison-Wesley Co, 1991).

⁴² Fatima Mernissi, *Visele din Trespass: Poveștile haremului Girlhood* (Reading, Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Co., 1994), p.100.

mai tu îl porți?! Ce este acest nonsens? ... Chiar dacă Hitler, Regele Atotputernic al Germaniei, vine după tine”, spunea ea, „ar trebui să-l înfrunți cu părul tău neacoperit. Acoperirea capului și ascunderea nu te vor ajuta. Ascunderea nu rezolvă problemele unei femei. Pur și simplu o identifică ca o victimă ușoară. Bunica ta și cu mine am suferit destul de mult de pe urma acestei afaceri cu acoperitul. Știm că nu funcționează. Vreau ca fiicele mele să aibă coloană verticală și să meargă pe planeta creată de Allah cu capul sus, mândre de ele.”⁴³

În fața acestui fapt, ar putea un copil să dezvolte altceva decât o atitudine ambivalentă (sau negativă) față de acoperire? Ar putea o tânără să decidă că dorește să se acopere fără a fi văzută ca fiind înapoiată sau anti-naționalistă? Mernissi este, evident, încă traumatizată de aceste amintiri, iar întregul ei corp este în căutarea cauzei propriiei sale dureri, ca o modalitate de a o schimba și remedia. Cine nu ar putea condamna un astfel de sistem? Faptul că femeile din clasa ei, care erau ținute analfabete și trebuiau să-și acopere fețele (cu *niqab*) atunci când li se permitea să iasă afară, ajuta ca ecuația ei legată de opresiunea femeilor să pară destul de evidentă. Problema este că Mernissi echivalează experiența sa legată de purtarea vălului în sistemul marocan ca „acea experiență unică a vălului”, ca o „semnificație inerentă sau adevărată a vălului”. Așa cum veți vedea în explicațiile detaliate mai târziu, Mernissi nu recunoaște atât multitudinea de practici islamice în jurul vălului (și, prin urmare, semnificațiile sale descrise în Capitolul III), cât și multitudinea discursurilor islamice în jurul vălului. Ea urmărește o abordare anistorică care echivalează sistemul social / politic / economic marocan al secolului al XX-lea cu sistemul Arabiei din secolul al VII-lea în ideea că ceea ce a rezultat în Marocul secolului al XX-lea este ceea ce profetul Muhammad (Pacea și binecuvântarea lui Al-

⁴³ Ibid.

lah fie asupra sa!) și-a imaginat a fi, ca un ideal pozitiv al Islamului. Ea echivalează, de asemenea, ceea ce a rezultat în Maroc cu ceea ce a rezultat în întreaga lume musulmană, în măsura în care ea discută despre semnificația vălului în ordinea socială musulmană, ca și cum Indonezia, Bangladesh, Maroc, Arabia Saudită și așa mai departe, sunt sisteme identice cu cel al primei comunități musulmane din Arabia secolului al VII-lea.⁴⁴

Deci, principalele mele discordanțe cu Mernissi sunt două: (1) o abordare anistorică a semnificațiilor simbolurilor religioase care reușește să scoată din context modul diferit în care oamenii practică Islamul în diferite momente și locuri; și (2) o abordare reductivă care nu recunoaște multitudinea de discursuri în jurul valorii vălului. Pentru a contracara stereotipul negativ conform căruia hijabul este un simbol al opresiunii islamice a femeilor, este relevant să ne întrebăm dacă „Islamul” presupune un tip de societate pe care Mernissi o condamnă ca fiind ostilă femeilor sau dacă există viziuni alternative care sunt mai favorabile femeilor. În acest capitol voi dovedi faptul că argumentele lui Mernissi în ceea ce privește viziunea femeilor din perspectiva islamică sunt contrazise chiar de sursele de bază ale Islamului – Coranul și Sunna (vorbele profetului Muhammad – Pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra sa!). Dezbaterea mea în legătură cu argumentele lui Mernissi nu este de a nega faptul că societățile musulmane încorporează practici sau discursuri represive asupra femeilor. Disputa mea cu ea este legată de Islamul normativ (Este viziunea Coranului împotriva femeii sau nu?). O interpretare a viziunii coranice care este favorabilă femeilor contracarează atât punctul de vedere al lui Mernissi, cât și orice altă interpretare a Coranului care suprimă femeile.

⁴⁴ Mernissi, *Dincolo de vâl*, p.82.

Femeile și sexualitatea în Coran și Sunnah

Cazul Mernissi împotriva vălului se bazează pe concluzia că Islamul privește sexualitatea femeii ca fiind periculoasă, fiind necesară controlarea ei. Ea susține, de asemenea, că Islamul vede „feminitatea” ca fiind anti-divină sau compromisă și că Islamul este împotriva iubirii heterosexuale dintre soț și soție. Femeile amenință relația bărbaților cu Dumnezeu, deci trebuie să fie acoperite, izolate și excluse din comunitatea musulmană.⁴⁵

Niciunul dintre aceste argumente nu poate fi susținut printr-o analiză detaliată a Coranului și a Sunnei. După cum menționează și Winter, Islamul are o „atitudine pozitivă față de sex”, exemplificată prin afirmația Imamului Nawawi: „Toate poftele împietresc inima, cu excepția dorinței sexuale, care o înmoaie.”⁴⁶ Nu există nimic în Coran care să susțină că femeile reprezintă un pericol din punct de vedere sexual. Mai degrabă, există noțiunea că bărbații și femeile sunt în mod fundamental asemănători, fiind creați dintr-un singur suflet și fiind *ambii* beneficiari ai suflării divine. Cum ar putea Islamul să considere feminitatea ca fiind anti-divină? Coranul este plin de versete care subliniază iubirea și armonia reciprocă. Este surprinzător că ea le-a trecut cu vederea! (de exemplu, Traducerea sensurilor Coranului 30:21). Viziunea coranică a iubirii reciproce, a considerației, compasiunii și armoniei reciproce între soț și soție este departe de concepția lui Mernissi: „Legile musulmane condamnă dragostea între bărbați și femei în general, fiind considerată un dușman de moarte al civilizației, în special între soț și soție.”⁴⁷

⁴⁵ Ibid.

⁴⁶ T.J. Winter, „Dorința și decența în tradiția islamică”, *Islamica* (Regatul Unit), 1, 4, (ianuarie 1994), pag. 11-12.

⁴⁷ Mernissi, *Dincolo de văl*, p.107.

Pentru a clarifica, în Islam nu există nimic rău sau nedorit cu privire la trup și la dorințele sale. Deși femeia a participat și ea la izgonirea din Rai, nu este trasă la răspundere pentru acest lucru (Adam este). Nu există niciun păcat original (Dumnezeu i-a iertat imediat) și niciun păcat nu i s-a atribuit ei din cauza acestui act, ca în alte tradiții religioase. Dorința, *în sine* nu este nici a diavolului, nici o extensie a virtuții. Este contextul care determină virtutea. Adică, satisfacerea dorinței sexuale în cadrul mariajului este încurajată și răsplătită; îndeplinirea dorinței sexuale în afara căsătoriei este descurajată și pedepsită. Fiecare act în viața unui credincios poate fi un act de adorare, dacă se face cu intenția corectă. Așadar, actul sexual, mai degrabă decât exprimarea unui antagonism între Allah și femei, este un act care aduce atât bărbaților, cât și femeilor recompense de la Allah, atunci când este legitim. Astfel, hijabul nu este un simbol al unei credințe care este (normativ) anti-femei, sau care dorește să ștergă feminitatea sau să excludă femeile din comunitatea dreptcredincioșilor.

Concluzie

Argumentul lui Mernissi potrivit căruia vălul exclude femeile din credință, din spațiul public și așa mai departe, este respins de opiniile și acțiunile femeilor interogate în Capitolul III și de interviurile din Capitolul II. Ignorând vocile femeilor acoperite și reducându-le la stadiul de victime pasive, Mernissi reînnoiește viziunea colonialistă și orientalistă a „femeii îmbrobodite”. Viziunea ei este una reductivă, ignorând complexitatea sociologică a acoperirii.

Dacă ipoteza ei, „că în Islam există o contradicție între feminitate și divinitate”, care cere femeilor să fie sufocate și excluse (prin urmare degradate) în hijab, este falsă, așa cum susțin eu că este, atunci hijabul poate avea o semnificație diferită.

Capitolul V

O teorie alternativă a vălului

Unul dintre scopurile acestei cărți este acela de a arăta că situația socială influențează semnificațiile atribuite hijabului. În acest capitol, scopul meu este de a dezvolta o teorie pozitivă despre sensul hijabului pentru cultura capitalistă consumistă din secolul al XXI-lea. Eu susțin că, datorită accentului pe care capitalismul îl pune asupra corpului și asupra materialității, purtarea hijabului poate fi o experiență care le întărește pe femei, dar le și eliberează. Am analizat argumentele feministe legate de felul prin care este privit corpul unei femei din perspectiva masculină și din perspectiva capitalismului pentru a susține că hijabul este o modalitate puternică de a le proteja pe femei de aspectele dăunătoare din ambele cazuri. În secțiunile C, D, și E, eu resping unele critici generale legate de hijab ca fiind o îmbrăcăminte care ascunde feminitatea, inhibă femeia din punct de vedere sexual și îi neagă dreptul de alegere. Capitolul se încheie cu secțiunea F care prezintă hijabul ca o poartă de intrare într-o tradiție a credinței care îi ajută pe adepții ei să reziste efectelor corozive ale materialismului modern.

A. Hijabul și Eliberarea și B. Hijabul și privirile bărbaților

Scriind pentru presa principală, Naheed Mustapha și Sultana Yusufali prezintă hijabul ca fiind o eliberare de aspectele opresive ale culturii de consum populare occidentale. În acest sens, ei folosesc două tipuri de analize feministe.⁴⁸ În primul rând, transformarea corpurilor femeilor în obi-

⁴⁸ Naheed Mustapha, „Corpul meu este treaba mea”, *Globe and Mail*, Fapte și argumente, marți, 29 iunie 1993; Yusufali: „Corpul meu este treaba mea”, *The Toronto Star*, marți, 17 februarie 1998, C: 1.

ecte în cultura capitalistă și, în al doilea rând, teoria răului făcut femeilor prin promovarea unui ideal de frumusețe.

Orbach, Bordo, Wolf, Ussher, MacKinnon, Dworkin și mulți alți feminiști au analizat în detaliu imaginile femeilor în culturile occidentale.⁴⁹ Ei au examinat problema „obiectificării” corpului femeii și a utilizării acestuia în publicitate, pornografie, artă, film și așa mai departe. Argumentul principal este că trupurile femeilor sunt prezentate astfel încât să satisfacă privirile și dorințele bărbaților (heterosexuali); femeia este frumoasă și corpul ei excită. În artă (în special genul femeii nude) și pornografie, femeia este adesea pasivă, supusă, oferită ca posesie pentru bărbat.⁵⁰ În cazul unei imagini / film, „abordarea” este vizuală, deși unele feministe susțin că această concretizare vizuală are efecte în lumea reală, că de fapt „clădește femeia ca fiind un obiect pentru uzul sexual al bărbaților.”⁵¹ Mai mult decât atât, această poziționare a corpului feminin nu se limitează la artă, este omniprezentă acolo unde sunt expuse, mai ales în publicitate: corpul femeii într-un bikini prezentând un sistem de evacuare a mașinii; picioarele

⁴⁹ Susie Orbach, *Greutatea este o problema feminină: un ghid de auto-ajutorare pentru devoratorii compulsivi* (New York: Berkeley Books, 1979); Susan Bordo, *Greutatea insuportabilă: Feminismul, cultura occidentală și trupul* (Berkeley, California: Universitatea din București) California Press, 1993); Naomi Wolf, *Mitul frumuseții: Cum sunt imaginile frumuseții folosite împotriva femeilor* (1991, 2nd Ed, New York: Anchor, 1992); Jane Ussher, *Fanteziile feminității: Restabilirea limitelor sexului* (Londra: Penguin, 1997); Catherine A. MacKinnon, „Sexualitate, pornografie și metodă: Plăcerea sub patriarhie”, în *Feminism și filosofie: Discuții esențiale în teorie, reintegrare și aplicații*, eds. Nancy Tuana și Rosemarie Tong (Boulder: Westview Press, 1995); A. Dworkin, „Pornografia este o problemă a drepturilor civile”, în *Dezbaterea corectitudinii sexuale: Pornografie, hărțuire sexuală, violuri la întâlnire și politica egalității sexuale*, ed. Adele M. Stan (New York: Delta, 1995).

⁵⁰ John Berger, Sven Blomberg, Chris Fox, Michael Dibb și Richard Hollis, *Modalități de a vedea* (Londra: BBC și Penguin, 1972).

⁵¹ MacKinnon, „Sexualitatea, pornografia și metodă”, p. 142.

unei femei lipindu-se de o cutie de cereale.⁵² Legătura dintre produsul vândut și corpul sexual al femeii este nulă; corpul este acolo pentru a atrage atenția. De asemenea, excită omul heterosexual și întărește imaginea că trupurile femeilor sunt doar niște obiecte. Acest tip de „obiectificare” este dovedit, dezumanizează femeile, le transformă în obiecte și le neagă personalitatea.

O parte importantă a proiectului feminist este de a schimba și ameliora acest lucru.

Mustapha și Yusufali văd hijabul ca pe o cale de ieșire din capcana de „obiectificare” a trupului femeii, ceva care le redă femeilor personalitatea. În plus dacă se crede că hijabul elimină efectele dăunătoare ale privirii masculine prin dezobiectifizarea femeii, Mustapha și Yusufali susțin că hijabul este eliberator deoarece salvează femeile de ravagiile jocului de frumusețe. Jocul de frumusețe este încercarea femeilor de a se transforma în imaginile femeilor frumoase pe care le văd în jurul lor. În îmbrăcarea hainelor lungi și largi și acoperirea părului cu o eșarfă, se simt eliberate de „robia pendulului industriei de modă și a altor instituții care exploatează femeile” (Yusufali). Renunțând la acest joc de frumusețe, femeile îmbrățișează un simbol care eliberează propria lor moștenire islamică pe care alții, în alte contexte, l-au găsit opresiv. Astfel, prin alegerea hijabului ele își construiesc o identitate musulmană, o identitate minoritară, în fața mesajelor culturii dominante (occidentale) despre femei – despre nevoia de a se îmbrăca la modă, de a fi suple și frumoase. Ele folosesc moștenirea lor islamică ca o modalitate de a rezista, de a se răzvrăti și de a contracara aceste imagini puternice ale frumuseții ideale. Pentru aceste femei și alte femei musulmane asemănătoare-

⁵² Michael F. Jacobson și Laurie Ann Mazur, *Nebunie de Marketing: Ghid de supraviețuire pentru societatea consumatorilor* (Boulder: Westview Press, 1995), pag. 84

re, hijabul este o contramăsură pentru Occident. Ele chiar au propria lor versiune a conștiinței false: „Femeile nu vor ajunge să fie egale prin dreptul de a-și arăta sânii în public, așa cum unii oameni te-ar face să crezi” (Mustapha), astfel răspund feministelor care ar putea vedea aprecierea hijabului de către tinerele femei ca fiind o conștiință falsă.

C. Hijabul și Feminitatea

Din perspectiva informațiilor folosite pentru a arăta că expunerea trupului feminine este corectă și adecvată („Dacă l-ați primit, bucurați-vă de el” este un mesaj comun pentru femeile din cultura occidentală), „acoperirea lui” pare să suprimă feminitatea și frumusețea. Articolele de îmbrăcăminte folosite de femeile musulmane acoperite dau aparența că feminitatea și sexualitatea lor sunt negate. În această secțiune, vom trata patru puncte pentru a respinge presupunerea faptului că hijabul sufocă feminitatea și sexualitatea unei femei. În primul rând, femeile nu poartă hijab tot timpul. Deși este adesea portretizat în acest fel, hijabul nu este o îmbrăcăminte publică / privată: este legată de prezența sau absența unor bărbați din familie, sau străini. Deci, atunci când o femeie este cu alte femei sau bărbații din familia ei, ea nu se acoperă. În mod similar, afară, dacă ea nu este privită de bărbații străini, ea nu trebuie să se acopere. În al doilea rând, femeile sunt încurajate să se îmbrace și să se înfrumusețeze, să se bucure în trupurile lor, cu și pentru soții lor. În al treilea rând, pentru că majoritatea socializării se face într-o manieră segregată, femeile se adună frecvent, fără să fie în prezența bărbaților. Pentru aceste ocazii, multe femei iubesc să se machieze și să poarte haine moderne și frumoase. Unul dintre cele mai spectaculoase evenimente este petrecerea dată în onoarea miresei înainte de nuntă, unde femeile poartă cele mai frumoase haine. La unele dintre aceste evenimente, femeile își petrec timpul decorându-și mâinile cu modele de henna. Cântatul și dansul sunt activități foarte comune. Am văzut femei în vârstă dansând, bătând din palme și

scuturându-și șoldurile, îndemnând mireasa timidă și reținută să-și scuture șoldurile și trupul cu mai multă vigoare. Și în al patrulea rând, pentru a evidenția asemănările dintre hijab și strategiile celorlalte femei de a face față privirilor bărbaților în spațiul public, cum ar fi raderea părului așa cum se întâmplă în rândul unor feministe.

D. Hijabul, Sexualitatea și Esențialismul

Femiștii liberali și post-structuraliști presupun că atât comportamentul uman cât și dorința sunt determinate social. Orice strategie, cum ar fi hijabul, care pare să cimenteze diferențele dintre femeie și bărbat, este suspectă.

Coranul în sine nu oferă explicații detaliate despre poruncile referitoare la acoperire, nici despre diferențele dintre îmbrăcămintea masculine / feminină. Cu toate acestea, acesta oferă două explicații scurte care ar putea fi suficiente. Când examinăm versete, cum ar fi Sura 24:31, în care femeile sunt rugate să-și „tragă *khumurihinna* [de obicei tradus cu vălurile] peste sânii lor” și 33: 59 „să se învelească în jilbaburile lor, căci astfel vor fi mai bine distinse să fie cunoscute și să nu li se pricinuiască neazuri!” eu cred că de fapt Coranul susține că în domeniul public este ceva în legătură cu relațiile dintre femei și bărbați care poate fi dăunător pentru femei, iar faptul că ele se acoperă ajută la evitarea acestor situații. Coranul nu răspunde exact cum și cât ar putea ajuta îmbrăcămintea, dar când este citit cu un verset din Surah 24, care poruncește atât femeilor cât și bărbaților să-și „coboare privirea și să-și păzească modestia” (Traducerea sensului Coranului, 24:30-31), presupun că Nobilul Coran își îndreaptă atenția asupra fenomenului privirii bărbaților deja analizată mai sus și care pune în prim-plan viziunea sexualității masculine.

Esențialismul este periculos atunci când consacră „superioritatea / inferioritatea masculine / feminină”, și poate fi utilizată, așa cum a fost de-a lungul secolelor pentru a ne-

ga drepturile fundamentale ale femeilor la viață, educație, vot și așa mai departe. Cu toate acestea, Coranul nu prevede astfel de diferențe între bărbat și femeie. Într-adevăr, sugerez totuși că acesta declară o egalitate esențială între bărbat și femeie, ca în versetul 4:1 din Coran: „O, voi, oameni! Fiți cu frică de Domnul vostru care v-a făcut dintr-o singură ființă și a făcut din aceasta și pe perechea ei...” Ceea ce ne oferă Coranul este o descriere a pericolelor pentru femeie pe termen lung care se găsesc în spațiul public. Acoperirea pentru femei este argumentată mai degrabă ca o strategie, decât ca o declarație de identitate feminină esențială. La urma urmei, femeile în vârstă au voie să se descopere (Traducerea sensului Coranului, 24:60). Spre deosebire de poziția liberală/ postmodernă care speră că socializarea va elimina în cele din urmă hărțuirea masculină a femeilor, Coranul sugerează că aceasta este o trăsătură durabilă a existenței umane. Această dorință nu necesită determinism biologic, cromozomii XY înseamnă hărțuitorii femeii: majoritatea bărbaților tratează femeile bine. Este mai degrabă socializarea care face acest tip de comportament masculin să fie repetat în mod constant și replicabil.

Deci, argumentul meu este că hijabul nu neagă sexualitatea unei femei. Doar că societate este mai bine deservită prin menținerea sub control a sexualității masculine și feminine, în interiorul și în afara casei, și mai ales în sfera publică.

E. Hijabul și Alegerea

Cercetătorii mișcării de re-purtare a vălului, precum și occidentalii, în general, sunt suspicioși cu privire la „alegerea” femeilor de a se acoperi. Există o convingere profundă cum că femeile sunt forțate sau spălate pe creier să „alegă” să se acopere. Ideea este ceva de genul: „Dacă ai ales să te acoperi, ai fost influențată de alții să crezi că hijabul este un lucru bun. Cu toate acestea, dacă ți-ai cunoaște cu ade-

vărat interesul tău ca femeie, ai știu că nu este bine să te acoperi, deci decizia ta de a te acoperi este o indicație tristă a spălării pe creier de către alții.” Cu siguranță, așa m-am gândit și eu înainte de a deveni musulmană.

Relația dintre cultura unui individ și capacitatea lui / ei de a alege este complexă, pentru că alegerea este întotdeauna circumscrisă de intervalul dintre ceea ce o cultură consideră acceptabil și inacceptabil. Chiar și în Occident, așa cum am susținut în Capitolul III, unde există o mare libertate, există parametrii pentru alegerile oamenilor. Majoritatea societăților occidentale se așteaptă ca femeile să-și acopere sânii în public (cu excepția unor spații specifice, cum ar fi o plajă / tabără nudistă). Nimeni nu ar putea argumenta cu adevărat că femeile sunt forțate de cultura lor să-și acopere sânii numai din cauza acestei sancțiuni împotriva expunerii lor. Majoritatea femeilor acceptă restricția și simt că „aleg” să-și acopere sânii când se îmbracă. Același lucru este și cu hijabul: este o rochie acceptată în multe societăți musulmane, pe care femeile musulmane le pot alege (deși există și alte societăți care nu acceptă hijabul; Turcia era un exemplu notoriu). Bineînțeles, ceea ce am argumentat se aplică numai societăților care permit femeilor o alegere adevărată, nu țărilor precum Iranul sau Afganistanul talibanilor, unde femeile sunt împiedicate prin lege să se descopere, sau în perioadele de tulburări sociale din lumea musulmană, unde hijabul este văzut ca un semn de loialitate și violența este săvârșită împotriva femeilor pentru a le forța să se acopere. Acest tip de violență împotriva femeilor este inacceptabilă. Aici mă refer doar la alegerea purtării hijabului în societățile în care există adevărata libertate de a adopta sau de a nu adopta hijabul.

F. Hijabul și religiozitatea

Din cauza sancțiunii sale religioase și atunci când este purtat conștient de o femeie musulmană din motive de evlavie ca multe dintre interviuatele mele din Capitolul II, hijabul

acționează ca un portal spre credința islamică. Ca și alte religii importante ale lumii, învățăturile Islamului subliniază viața de după moarte și îi avertizează pe credincioși să nu fie seduși de atracția acestor bunuri lumești. Coranul direcționează mințile oamenilor către Ziua de Apoi, în care fiecare suflet își va cântări faptele sale bune și rele. Evlavia, care ne este amintită constant, este mai importantă decât obiectele materiale, iar îmbrăcămintea face parte din evlavie. Deci, chiar dacă purtarea hijabului ca un act de pioșenie poate să vă facă mai puternice, este într-adevăr doar un nivel preliminar. Un hadith din *Sahih Muslim* spune: „Allah nu se uită la aspectul sau bogăția voastră, ci la inimile și faptele voastre.” (nr. 2564)

Altfel spus, hijabul, atunci când este adoptat ca o declarație de religiozitate, poate contracara cultura materialistă a capitalismului, și devine mesajul Coranului legat de perfecțiunea corpului uman. Tulburările de alimentație și nemulțumirea față de propriul corp ating proporții epidemice în Occident, dar acest lucru este posibil numai într-o cultură care nu mai crede că Dumnezeu crează toate lucrurile, inclusiv forma corpului. Este posibil ca trupul să fie un loc de practică și formare culturală, astfel încât să nu existe un „corp biologic”.⁵³ Totuși, este adevărat că nu se poate schimba prea mult structura corporală fără a recurge la intervenții chirurgicale. Deși se poate prin diete și exercițiu fizic, dacă cineva se află în parametri normali de sănătate (adică nu este anorexica / bulimic), nu trebuie decât să facă aceste lucruri. Mesajul Coranului este acela că omul trebuie să fie fericit și mulțumit de corpul său pentru că: „El este Cel care te modelează în uter, așa cum Îi place” (Traducerea sensului Coranului, 3:6); și El ne-a creat „în cele mai bune forme de matrițe” (Traducerea sensului Coranului, 95:4). Profetul obișnuia să sfătuiască oamenii să fie sănătoși, să consume și să facă mișcare cu moderație.

⁵³ Bordo, *Greutate insuportabilă*, p.290 și pp.246-7, 275.

Astfel, Islamul acționează împotriva materialismului capitalist. În adoptarea hijabului, femeile musulmane folosesc o tradiție profundă a credinței care oferă resurse fizice pozitive pentru a contracara efectele corozive ale materialismului.

G. Concluzie

Argumentul prezentat în acest capitol este că hijabul acționează ca un instrument de întărire a rezistenței față de jocul de frumusețe al culturii capitaliste consumiste din secolul al XXI-lea, care a avut un impact dăunător asupra stimei de sine a femeilor și asupra sănătății fizice. Hijabul este, de asemenea, o vestimentație acceptată religios, iar legătura ei cu religia oferă purtătoarelor sale o poartă spre o tradiție a credinței care ridică stima de sine, amintindu-le oamenilor că valoarea lor nu se bazează pe aparențe ci pe faptele lor pioase. Din această perspectivă, hijabul este un simbol al unei religii care tratează femeile ca persoane, mai degrabă decât ca obiecte sexuale. Aceasta este exact concluzia opusă a unei concepții feministe comune cum că hijabul este un simbol prin care Islamul vede femeia ca pe un obiect sexual, care trebuie să fie acoperită, deoarece este percepută în mod reductiv că „femeia”, al cărei singure însușiri importante este însăși sexualitatea ei, amenință ordinea socială.

CONCLUZIE

Cartea mea a început cu încercarea mea de a înțelege de ce o societate seculară liberală, care ar trebui să fie neutră cu privire la modul în care indivizii urmăresc binele, a reacționat negativ la a deveni musulman și a adopta hijabul. Căutarea mea m-a ajutat să fac o călătorie înapoi în vremurile coloniale, când europenii au întâlnit pentru prima dată hijabul, în vremurile contemporane, unde, după ce au

abandonat hijabul, unele femei musulmane îl poartă din nou. Am prezentat vocile unor femei musulmane care trăiesc în Toronto și care se acoperă și am analizat vocea categorică a unor femei care se opun hijabului. În cele din urmă, am încercat să exprim o teorie pozitivă despre hijab pentru culturile capitaliste din secolul al XXI-lea.

Hijabul este o filosofie despre îmbrăcămintea feminină și o etichetă pentru relațiile de sex masculin / feminin. Cu toate acestea, este bucata de pânză care acoperă corpul femeii în proporții diferite, cunoscută și sub numele de hijab, care este centrul ostilității în Occident, precum și un loc al unei lupte amare în lumea musulmană. În Turcia și Tunisia, legile care interzic hijabul sunt adoptate în numele „modernității”, o modernitate bazată pe orientalismul care vede Islamul ca fiind o religie înapoiată, anti-civilizație, barbară și opresivă față de femei. În acest moment, viziunea comună occidentală a vălului ca fiind opresivă și încercările lumii musulmane de a alunga hijabul converg.

Până în prezent, paradigmele feministe nu au captat experiența pozitivă a femeilor cu hijab și nici nu au capturat diversitatea în ceea ce privește acoperirea care predomină în întreaga lume. Este discursul predominant orientalist / feminist care elimină femeile musulmane, transformând femeile acoperite în manechine mute, incapabile să vorbească singure, mai degrabă hijabul lor. Feministele occidentale, uitând de femeile asuprite din propria lor cultură, tratează femeile musulmane ca fiind singurul grup rămas din lume care suferă de opresiune. Astfel, rolul politicii puterii în continuarea stereotipului hijabul-este-opresiv nu poate fi trecut cu vederea. În multe privințe, discursul anti-hijab este legat de proiectul de hegemonie occidentală, chiar dacă această hegemonie este privită ca fiind naturală și nu rezultatul acestei sau acelei politici externe specifice.

Unii vor protesta pe bună dreptate. În multe societăți musulmane, femeile au fost și sunt izolate; acestea au fost și sunt forțate să se acopere. Hijabul a făcut parte dintr-un pachet care limitează potențialul femeilor, neagă educația, găsirea unei slujbe în afara casei și dreptul de a vota. Nu este de mirare că, la fel ca Mernissi, multe femei musulmane se luptă împotriva hijabului și sărbătoresc dispariția sa. Noua mișcare de acoperire reprezintă o provocare radicală atât pentru stereotipul occidental al opresiunii, cât și pentru anumite practici culturale tradiționale musulmane. Mișcarea de întoarcerea la Coran și Sunnah (în care există mai multe versiuni) este susținută de multe forțe. Sunt aceia, inclusiv eu însumi, care văd Coranul și Sunnah, Profetul și prima comunitate ca reprezentând egalitatea și dreptatea pentru femei și bărbați, dar un mod de viață distorsionat de accentele culturale din ultimii 1.400 de ani. Acești musulmani, bărbați și femei, afirmă faptul că hijabul ar trebui să fie separat de tradițiile opresive din trecut, cum ar fi izolarea, și că aceste opresiuni le-au ținut pe femei departe, în mod greșit, de la participarea lor legitimă la treburile comunității. Ele cer educație, muncă, contribuție politică și hijab.

Aceste diferențe de opinie în legătură cu hijabul nu ar trebui să sufocă comunitatea musulmană de astăzi. Diferența de opinie a fost o trăsătură pronunțată a primelor zile ale Islamului. Hijabul este adesea un aspect de care unii sunt obsedați de parcă acesta ar determina dacă o femeie e musulmană sau nu. Ceea ce se uită este faptul că *șahadah* (declarația de credință prin care nimeni nu este vrednic de adorare decât Allah și că Muhammad este Mesagerul Său) îl face pe cineva musulman, iar după aceea, cea mai importantă faptă este să se roage la timp. Tradiția profetică ne amintește că, în caz contrar, femeile musulmane respectuoase pot fi penalizate în Viața de Apoi dacă bârfesc în această viață. Faptele unei persoane nu trebuie să ne îngrijoreze pe noi, fiecare este responsabil pentru el. Ceea ce ar

trebui să ne îngrijoreze mai mult decât modul în care este îmbrăcată o altă femeie este propriul nostru comportament și propriile fapte. Deci, partea „conservatoare” a spectrului trebuie să fie atentă la aroganță și la denunțarea celor care nu doresc să poarte hijab; la fel ca partea „progresivă” să renunțe la condamnările celor care doresc să poarte hijab sau niqab. Mai presus de toate, libertatea conștiinței, de ambele părți, trebuie menținută.

De când am început prima mea cercetare, a apărut din rândul musulmanilor un argument precum că hijabul nu este o îmbrăcăminte consacrată religios, ci una culturală. Am investigat acest lucru pe măsură ce luasem decizia de a mă converti și am ajuns la concluzia că argumentul se bazează pe dovezi slabe și logică incoerentă. Îmi fac griji pentru creșterea acestei tendințe precum că „hijabul nu este o cerință religioasă”, deoarece este susținută de majoritatea celor din Occident, servind mai mult ca niciodată marginalizării femeilor musulmane care doresc să poarte îmbrăcăminte islamică sau vâlul. Vocile lor sunt acum împinse spre margini de discursul cultural occidental principal și de discursul progresist musulman. Nu toate femeile intervievate pentru *Redefinirea femeilor musulmane și vâlul* au spus că ar fi de acord să îl poarte, o parte au refuzat, spunând că nu intenționează să-l poarte nici în viitor, dar multe dintre ele au făcut-o, iar contextul general al cărții susține perspectiva că hijabul este o îmbrăcăminte consacrată religios, care nu este opresivă și face parte dintr-o religie care oferă femeilor musulmane demnitate și respect.

Sper ca *Redefinirea femeilor musulmane și vâlul* să servească ca o perspectivă alternativă asupra acestor dezbatere. Cartea mea a fost o încercare de a prezenta o altă poveste despre vâl: povestea celor care, ca și mine, găsesc pacea și bucuria în Islam, și care nu cred că Islamul suprimă femeile sau că hijabul le oprimă. Cartea mea este o încer-

care de a deschide liniile de comunicare cu cei care sunt dispuși să asculte. Este o solicitare ca femeile musulmane care se bucură să poarte hijab să fie tratate cu respect, să fie ascultate cu grație și disputate în spiritul bunăvoinței. Poate suntem de acord sau nu suntem de acord cu anumite chestiuni, deși, cel puțin, ar trebui să fim capabili să nu fim de acord și totuși să rămânem parteneri la nivel global.

Autorul

KATHERINE BULLOCK și-a terminat doctoratul în Științe Politice la Universitatea din Toronto, în anul 1999. A învățat în California și Toronto despre civilizația și politica islamică. Cea mai recentă numire a autoarei este la Universitatea din Toronto, unde a predat un curs intitulat „Politica Islamului”, din anul 2002.

În prezent, este președinta Institutului Tessellate, un institut de cercetare non-profit, precum și președinta companiei Compass Book, o companie de publicare nou înființată. A fost editorul revistei Jurnalul American Journal a Științe Sociale Islamice (American Journal of Islamic Social Science - AJISS) în perioada 2003-2008 și vicepreședinte al Asociația Cercetătorilor Sociali Musulmani (America de Nord) dintre 2006-2009.

Publicațiile sale includ: *Femei musulmane activiste în America de Nord: Vorbind pentru noi înșine și Redefinirea femeile musulmane și vălul: Provocarea stereotipurilor istorice și moderne* care au fost tradus în franceză și turcă.

Ea este un activist comunitar și predă frecvent, atât pentru musulmani, cât și pentru grupurile de non-musulmani. Originară din Australia, locuiește în Canada împreună cu soțul și copiii. A îmbrățișat Islamul în 1994.